משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר מועד

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה ביצה

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה ביצה

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-ביצה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ג 4
משנה ה 4
משנה ח 5
משנה י 6
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 9
פרק ג 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
פרק ד 12
משנה א 12
משנה ו 12
משנה ז 13
פרק ה 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ה 14

פרק א

משנה א

[אות א] **בתוי"ט ד"ה ביצה כו'. ויהיה פירושו שבת שאחר י"ט**. לענ"ד י"ל דהי' ס"ד דדוקא בשבת אחר י"ט כיון דאי אפשר לו לאכול הביצה אלא ע"י הלידה שהוא בגמרתו דגמרא לה מאתמול בזה הוי הכנה אבל בי"ט אחר שבת דאף בלא גמרו דאתמול היה יכול לאכול הביצה היום ע"י שחיטת התרנגולת. וכמו דבאם שחט התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות דמותרים ולא הוו ספק שמא מאתמול גמרה לה דמ"מ לא צריכים לגמרו דאתמול וא"כ מה"ט גם בנולד לישתרי לזה קמ"ל כיון דסוף סוף לא שחטו ובא לו הביצה ע"י הלידה מקרי הכנה ע"י גמר דאתמול. עיין במלחמות בסוגיין כנלע"ד נכון בעה"י:

[אות ב] **בתי"ט ד"ה בה"א. דגם בשעת לידה שייך הכנה**. ומ"מ לא הוי רק הכנה דרבנן דמדאורייתא דמותר ביומו הכינה לעצמו. רק כיון דמדרבנן אסור ביומו. ממילא הכינה רק למחר מש"ה הוי הכנה דרבנן. רמב"ן במלחמות:

משנה ג

[אות ג] **תי"ט ד"ה ובית הלל. ואע"ג דלעיל לא התירו אלא בדקר**. המה דברי' תמוהים דהא ב"ה לא התירו אפילו דקר נעוץ:

משנה ה

[אות ד] **אין נותנין את העור**. בסוגי' (דף יו"ד ע"א) אלא אי קשיא הא קשיא בש"א אין נותנין וכו' ורמינהו השוחט חי' ועוף וכו' א"נ ע"כ לא קאמרי ב"ה הכא אלא דחזי למזגא עלויה. נלענ"ד דפירכת הש"ס רק מעור לפני הדורסן דעל יגביהנה ליכא קושיא אף דמיירי היכי דהעור לא חזי למזגא כגון בלח או בבהמה דקה כמ"ש תוספת שבת (ד' מ"ט ע"א) ד"ה טומנין מ"מ הא אף דאסור לב"ה לשחוט היכא דאין לו עפר מוכן. אבל אם יש לו רק אפר שהוסק בי"ט אסור לשחוט כמ"ש תוס' (דף ח') בשם הירושלמי. מ"מ הא המג"א סס"י ק"ט הקשה באמת הא תוס' כ' דמותר לסלק אפר מהכירה כדי לאפות פשטיד"א דטלטול מוקצה שרי משום שי"ט וא"כ אמאי אסרי' לשחוט (וכן הקשה המהרש"א ותירוצו מוקשה) [וע"כ צ"ל] היינו דרק טלטול מוקצה שרי משום שי"ט אבל לא שמוש מוקצה לכסות עייי"ש. וא"כ ממילא ליכא קושיא מהא דב"ה מתירים דיגביהנה דאנו דנין סופן משום תחלתן ויהיה מניעת שי"ט בזה מתירים טלטול מוקצה אלא דפירכת הש"ס רק מהא דב"ה מתירים ליתן לפני הדורסן דמחזי כעיבוד דלא הוה ראוי להתיר משום שי"ט כמו דאין מתירים לשחוט בשביל איסור גומא או

איסור שמוש מוקצה ועלה משנינן דחזי למזגא ולא מחזי כ"כ כעיבוד. ובזה מיושב היטב פסקא דהמרדכי וכן פסק להלכה (הרמ"א) בש"ע (סי' תצ"ט) דמותר לטלטל אחר שחיטה נוצות העופות שלא יאבדו. ותמה הפר"ח הא בזה ל"ש חזי למזגא. ומזה דחה לדברי המרדכי והרמ"א. ולענ"ד לק"מ דנוצות דהוי רק טלטול מוקצה שריא משום שי"ט. והתירו משום תחלתן היינו דחיישינן למנועי שי"ט וטעמא דחזי למזגא צריכים רק לענין ההיתר דלפני הדורסן. והוא ברור בעזה"י: **ובדברי** תוס' שבת מ"ט הנ"ל יש לי מקום עיון במ"ש הא דאמר (בפ"ק דביצה) נותנין העור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחלתן אבל בשחט מעי"ט משמע התם דאסור לטלטל (וקשה ממתני' דשבת שם טומנין בשלחין) עיי"ש. ובפשוטו תמוה דלפני הדורסן האיסור משום מחזי כעיבוד. ובהכרח צ"ל דלשונם לאו דוקא וקושייתם מההיא דלא יגביהנה. וב"ה מתירים דמשמע ג"כ דרק מטעם סופן משו"ת כיון דקתני בחד בבא עם עור דורסן מזה מוכח דיש בו איסור מוקצה. ועדיין יש לעיין דטומנין בשלחין דמיירי בהופשט מע"ש דנעשה כלי מבע"י אבל הכא בנשחט בי"ט דמעי"ט היה מאכל ועתה נעשה כלי אסור דילמא באמת בנשחט מעי"ט מותר אלא דבנשחט בי"ט היה ראוי לאסור משום מוקצה בזה צריך לטעמא דסמשו"ת עי' מג"א (סימן תצ"ט). וגם בעי"ט באמת אסור בשחטו ולא הפשיטו עד י"ט ונ"ל דקושיית תוספות לב"ה דמתיר להגביה מעל השלחן עצמות וקליפים ולאינך אמוראי ריש מסכתן אין חילוק בין י"ט לשבת וא"כ מדאית מוקצה בעור שהופשט בי"ט ע"כ משום דלא חזי למידי ולאו שם כלי עלה ושפיר הקשו מטומנין בשלחים. כנלע"ד בעזה"י:

משנה ח

[אות ה] **בורר כדרכו**. לכאורה קשה איך הותר לברור הפסולת מתוך האוכל הא הפסולת הוי מוקצה ואינו רשאי לטלטלו ודוחק לומר דמיירי בפסולת שראוי למאכל בהמה. גם לפ"מ דפירש"י בפירכת הש"ס פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי היינו דבטל האוכל לגבי פסולת ואסור לטלטלו. הרי דמיירי בפסולת דלא חזי לכלבים וא"כ גם באוכל מרובה מן הפסולת איך מטלטל הפסולת הא הוה טלטול מוקצה. ומכאן נלע"ד ראיה למ"ש תוס' במסכתן (דף ח' ע"א) ד"ה אר"י דמותר לסלק אפר כירה המוקצה בשביל לאפות פשטיד"א דטלטול מוקצה לצורך אוכל נפש מותר בי"ט וכ"כ תוס' (בדף כ"ח ע"ב ד"ה גריפת ודף ל"א ע"ב ד"ה אר"ז). אם כן ניחא דמותר לטלטל הפסולת שמוקצה בשביל אוכל נפש:

משנה י

[אות ו] **משלחין כלים**. הרז"ה כתב דמתני' ב"ה היא. דכי היכי דפליגי במדורה (לקמן פ"ב מ"ה) דאסרי ב"ש ה"נ בהוצאת כלים דאידי ואידי הנאת גופו ולא אוכל נפש. והראב"ד השיג על זה דהוצאת מלבוש כהוצאת אוכל נפש ממש ושרי לכ"ע:

[אות ז] **בתי"ט ד"ה סנדל המסומר. ומימרא דאביי היא**. דאסור לנעלו ומותר לטלטלו דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבעי' וזהו כרבנן דר"א בר"ש בברייתא דשבת דשרי לטלטלו לכסות בו הכלי כמו שאר כלים שמלאכתן לאיסור אבל ר"א בר"ש ס"ל התם דאסור לטלטלו כלל. וכ' תוס' בשבת (דף ס') דטעמא דראב"ש דחמיר משאר כלים דמלאכתן לאיסור דהחמירו בו לפי שבא תקלה על ידו. ויעויין בתוס' שם שכ' ונראה לר"י דאפילו לרבנן דר"א דשרו לטלטל לצורך גופו ומקומו אסור לשלחו בי"ט וכו'. ותמוה לי דלמה כ' כן מסברא הא בפירוש מבואר כן דהא אביי אמר על מתני' דהכא דמדקתני אין משלחין מוכח דלטלטל שרי והיינו דאתי כרבנן דראב"ש. הרי מפורש דלדידהו מ"מ אסור לטלטלו בי"ט. וצע"ג:

[אות ח] **בתי"ט ד"ה כל שנאותין. אלא איפכא דלמ"ד (שבת) זמן תפילין אסור גזירה שמא תפסק רצועה**. זה תמוה דהא מה"ט גם למ"ד שבת לאו זמן תפילין נהי דמטעם לך לאות ליכא איסורא מ"מ אסור מטעם זה שמא תפסק רצועה והא לב' לשונות בשבת (דף סא) מתני' דלא יצא בתפילין אתי' בין כמ"ד שבת ז"ת ובין כמ"ד לאו ז"ת וכ"כ רש"י להדיא בסנהדרין (דף ס"ח ע"א) דקסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואסור להניחן שמא יצא בהם לרה"ר ואדרבא אם לאו ז"ת אפי' בבית אסור דשמא ישכח ויצא בהן לרה"ר כיון דמותר להסיח דעתו אבל למ"ד שבת ז"ת מותר בבית כמ"ש תוס' (מנחות דף ל"ו.) ומה"ט כ' רש"י בסנהדרין דס"ל לאו ז"ת דהא בר"א בן הורקנס דמיירי בבית היה מותר למ"ד שבת ז"ת. ועכ"פ לא קיל בזה אם לאו ז"ת. וא"כ יקשה על תוס' בהיפוך דאיך כ' דאין איסור להניח הא באמת אסור להניחן אפילו בבית. אבל באמת לענ"ד כל יסוד דברי התי"ט תמוהים דמטעם שמא תפסק ואתי לאתויי ד"א ברה"ר ל"ש בי"ט דהוצאה לאו איסור הוא ובפרט לפמ"ש תוס' בשבת דלא גרסינן דלמא מפסקי אלא דלמא מצטריך לילך לבית הכסא ואתי לאתויי ברה"ר. דבי"ט כיון דמטלטלן לצרכו לחזור וללבשן אח"כ הוו הוצאה לצורך. ודברי תוס' כפשטן דמ"ש אין איסור להניחם היינו בי"ט דמיניה מיירי הכא ולזה לא מבעי' למ"ד שבת ויו"ט זמן תפילין דמותר להניחן בי"ט אלא אפילו למ"ד לאו ז"ת משום לך לאות מ"מ ליכא איסורא ולא אמרי' דהוא זלזול לאות די"ט. והכל בי"ט. אבל בשבת באמת אסור להניחן. ועיי' בב"י (סי' ש"ח) דהעתיק בשם תוס'

דביצה דבשבת אין איסור להניחם ולענ"ד י"ל כהנ"ל דתוס' קאי על יו"ט ועיי' מג"א (שם סקי"א). ועיין בתוס' בשבת שכתב טעם אחר הא דסנדל מסומר אסור לשלח אע"ג דנאותין בו בחול דהחמירו בו כיון דבאת תקלה על ידו. וק' לי למאי צריכים לזה הא לפ"מ דכתבו בדבריהם שם בסוף הדבור דטעמא דכלים שמלאכתן לאיסור מותר לשלח דמשום שמחת יו"ט מקרי צריך לגופו ובסנדל כיון דבאת תקלה ע"י ליכא שמחת י"ט עיי"ש וכיון דלית ביה שמחת י"ט ממילא הוי א"צ לגופן ואסור מדינא גם לשון תוס' כאן בביצה כל שנאותין ואתי לאתויי תפילין אבל לא תני לאתויי סנדל מסומר וכו' וא"י לפרש דברים אלו דאיך שייך לאתויי סנדל מסומר הא קתני ברישא דאין משלחין והו"ל לאקשויי על הדין אמאי אין משלחין. אבל הלשון אבל לא תני לאתויי וצ"ע:

פרק ב

משנה א

[אות ט] **בהרע"ב ד"ה ועושה. אית דאמרי**. ונ"מ בין הטעמים. דלטעם א' צריך לערב דוקא מעי"ט כדי שיברור מנה יפה לשבת. ולטעם הב' יכול לערב אפילו קודם ערב י"ט ויו"ט של סוכות שחל להיות בה' יכול לערב עי"ט עירוב א' לשבת זו ולשבת הבאה. הרא"ש:

[אות י] **בתי"ט ד"ה וסומך. ונראה ליישב דהואיל ואי מקלעי**. והא דילפי' מקרא דוהכינו דאין י"ט מכין לשבת לא משכחת אלא לענין ביצה שנולדה בשבת אחר יו"ט. (ר"ן ריש מסכתין). ותוס' (פ"ג דפסחים) כתבו דמשכחת עוד בסמוך לערב דבודאי לא יבואו אורחים עיי"ש. וא"כ בכה"ג אסור להכין מי"ט לשבת בסמוך לערב דלענין דאורייתא לא מהני עירוב תבשילין דרבנן:

[אות יא] **שם בא"ד והכי קיי"ל**. ומ"ש הר"ב ק"ו מי"ט דאף דאמרי' הואיל מ"מ אסור מדרבנן וד"ס צריכים חיזוק. הרמב"ן (במלחמות פ"ג דפסחים). והא דצריכים טעם לעירוב תבשילין ולא בפשוטו דמשום הואיל היה אסור מדרבנן היינו כיון שהוא שעת הדחק לצורך שבת הו"ל לרבנן למשרי כה"ג משום הואיל. הרז"ה שם:

משנה ב

[אות יב] **תוי"ט ד"ה ואדם בשבת. מטיט וצואה**. ואף ביה"כ דאסור ברחיצה להקר ומוכח מלתא דלטבילה מכוין אפ"ה שרי דמי איכא מידי דשבת שרי ויה"כ אסור. גמרא:

משנה ד

[אות יג] **בהרע"ב ד"ה ואין סומכין כו'. שבכל כחו היה סומך**. תמוה לי בסוגיא (דף כ' ע"א) דאמר לך מני ב"ש היא וקס"ד השתא דב"ש ל"ל סמיכה כלל בשלמי חובה עיי"ש ברש"י וא"כ גם בחול יהא אסור לסמוך משום עבודה בקדשים. כיון דבכל כחו הוא סומך. דאי לאו בכל כחו גם בי"ט אינו אסור וצלע"ג:

[אות יד] **שם בהרע"ב ד"ה ובית הלל אומרים. ולא שלמים**. אף דיוצא בהם ידי שלמי שמחה כדאיתא במתני' (ג' פ"א דחגיגה). כבר תירצו תוספות שם דמיירי דכבר נפיק ידי שלמי שמחה או דאינו יוצא ידי ש"ש אלא א"כ התכוון כן בתחלת הקרבתו:

משנה ה

[אות טו] **בהרע"ב ד"ה וב"ה מתירין. דמתוך שהותרה הבערה**. וכ"כ הר"ן וק"ל דהא ע"כ דאף בלאו מתוך י"ל דמותר דהוי כאוכל נפש עצמו דאל"כ דליכא היתר רק מדין מתוך יקשה לרבה דמתקיף (בביצה דף י"ב ע"א) ממאי דבמתוך פליגי דלמא בעירוב והוצאה לי"ט פליגי וא"כ קיימי' עתה דגם ב"ה לית ליה מתוך ואמאי התיר ב"ה הכא להחם לרחיצה ולעשות מדורה. ואפשר דלרבה היה באמת מוכח דב"ש וב"ה פליגי במציאות אם מקרי אוכל נפש ממש או לא. אבל לפי האמת דבמתוך פליגי מה"ת לן לדחוק דפליגי בזה כיון די"ל בפשיטות דלשיטתייהו אזלי בפלוגתייהו במתוך:

[אות טז] **בתי"ט ד"ה אא"כ. הא לית להו לב"ש מתוך**. ותמוה לי מה שייכות ראויה לשתייה לענין מתוך דמצד מתוך אין חילוק בין ראויה לשתייה לאין ראויי' אלא דראויה עדיף מדין הואיל דאי מקלעו אורחים וישתו וראיתי בחידושי רשב"א שבת דהוסיף דהא ב"ש לית להו מתוך וכ"ש דלית להו הואיל עיי"ש (ובזה מיושב לי דברי תוס' (פסחים דף ה' ע"א) ד"ה ואומר מיירי בכל ענין אפילו א"צ לגחלתו. ולכאורה ק"ל הא מ"מ לשתרי מטעם הואיל דמקלעי אורחים דצריכים לגחלתו והיה מוכח דרע"ק לית ליה הואיל והו"ל להגמ' לומר עוד ש"מ דרע"ק לית ליה הואיל ולפי הנ"ל ניחא כיון דאמרינן ש"מ ל"א מתוך שהותרה הבערה לצורך. וכיון דלית ליה מתוך ממילא מכ"ש דלית ליה הואיל. ואולם הא אמרינן פסחים (דף מ"ו ע"ב) איתבי' בהמה מסוכנת וכו' א"כ יהיה מוכח דרע"ק ס"ל הואיל דהא במתני' שם קתני רעק"א אפילו כזית חי מבית טביחתה היינו ג"כ דיכול לאכלו אע"ג דלא בעי למיכל. הרי אף דרע"ק ל"ס מתוך מ"מ יכול לסבור הואיל. והנה לכאורה יקשה זה על תי' תוס' הנ"ל דמיירי בכ"ע אפילו א"צ לגחלתו הא מ"מ יקשה לס"ד דהש"ס דפסחים גבי מסוכנת הנ"ל דס' רע"ק הואיל. ונ"ל ליישב במה דק' לי לכאורה על תרוצם ב' שם דבתחלת הבערה א"י להנות ממנו, הא מ"מ יכול להנות משום

זו"ז גורם דהא כששורף החמץ יש ג"כ עצי היתר. ויהיה הכרח דרע"ק ס' דזוז"ג אסור והו"ל לומר עוד ש"מ דזוז"ג אסור. ולזה נראה דחדא מתורצת בחברתה וכוונת תוס' בב' תרוצים יחד אי דס' דל"א הואיל והוכחת דרע"ק דמיירי בכ"ע אף בא"צ לגחלתו אי דס' דזוז"ג אסור וכיון דבתחלת הבערה א"י להנות ממנו וכו' וא"כ א"א למחשביה במנין ש"מ ד' דאינו מוכח דבר מיוחד בביאור. ולס"ד דפסחים בההיא דמסוכנת הנ"ל דס"ל לרע"ק הואיל יהא מוכח באמת דרע"ק סבר דזוזג"א וקיימא תירוצא ב' דתוס' ורק למסקנא דפסחים י"ל דלא ס"ל הואיל ומש"ה לא אמר ש"מ ד'. ובחידושים הארכתי בעזה"י). ואף דרבה דאמר ממאי דבמתוך פליגי דמשמע דרבה לית ליה מתוך ואעפ"כ ס"ל דאמרינן הואיל י"ל דרבה אמר כן רק בדרך אתקפת' אבל לדינא ס"ל ג"כ דבמתוך פליגי וכעין זה כתבו תוס' כתובות. ואולם ק' לי הא יסוד זה נסתר מסוגיא דפסחים (דף מ"ז ע"ב) דפרכי' לרבה מברייתא דהמבשל גיד הנשה בחלב בי"ט וכו' ואם איתא אהבערה לא לחייב דנימא הואיל. והרי ברייתא זו ממילא כב"ש דלית להו מתוך כדאמרינן (בביצה דף י"ב.) ואעפ"כ פריך דלימא הואיל. וכ"כ תוס' שם ד"ה אהבערה דאפשר דס"ל לב"ש הואיל א"כ מוכח להדיא דאף מאן דלית ליה מתוך מצי סבר דאמרינן הואיל. וצע"ג: **עוד** כתבו תוס' (בשבת ד' ל"ט ע"ב) ד"ה אלא א"כ. ונראה לר"י דיכול לחמם אפילו ביותר מכדי שתייה כדאמר בפרק הדר נשייליה לאימיה אי צריכה נחיימו אגב אימיה. וקשה לי דלמ"ל לראיה זו דאפשר לדחות דמדרבנן אסור והקילו לצורך מילה. וגם יש גורסי' שם נחיימיה ע"י נכרי. ואמאי לא הביאו מסוגיא ערוכה (ביצה דף י"ז ע"א) ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון אחד. וצ"ע. ומזה קשה לי לב"ה דמותר להחם בי"ט בשביל רחיצת פניו יו"ר דזהו שוה לכל נפש אמאי אסור להחם לרחיצת כל גופו הא בכלל גופו הוא פיו"ר וא"כ שאר המים הוי כמרבה בבישול דמותר כההיא דביצה הנ"ל ועיין. ועיין בר"ן אההיא דממלא חביות הנ"ל דריבוי הוא ג"כ בישול גמור מדאורייתא והא דאמרינן ניחיימיה אגב אימי' היינו לשבות דאמירה לנכרי מותר לצורך מילה. ולא הבנתי דא"כ ליחום ע"י נכרי בלא אגב אימיה דמה הפרש בין אגב אימיה או לא כיון דשניהן מלאכה דאורייתא:

משנה ו

[אות יז] **במשנה ר"ג מחמיר**. והא דלא חשיב ג"כ ההיא דפ"ק דשבת (משנה ט') נוהגין היו בית אבא וכו' כ' הר"ן שם דלא איירי הכא אלא במילי די"ט אבל במילי דחול לא:

פרק ג

משנה א

[אות יח] **בר"ב ד"ה אין צדין כו'. לא הותרה ביו"ט**. לדעת הרמב"ן מדאורייתא ולדעת הר"ן וסייעתו מותר מדאורייתא אלא דרבנן אסרו דישה וכדומה שהיא לימים הרבה עיין בהר"ן (רפ"ג דביצה) וקשה לי מיבמות (דף קי"ד ע"א) רש"א נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה בי"ט. ה"ד אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי ואי דליכא סכנה אפי' בי"ט אסור. ומשני ל"צ דאיכא צערא. שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן י"ט דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן. ולשיטת הר"ן למאי קאמר לחלק בין שבת דאיסור סקילה ליו"ט דאיסור לאו ואמאי לא כפשוטו דבי"ט דמה"ת הותרה דישה להשביע הרעבון והוי רק דרבנן ולא גזרו במקום צער. וצ"ע. אח"כ מצאתי שהרמב"ן במלחמות (פכ"ב דשבת) בההיא דחולב עז לקדירה עמד בזה ונדחק עיי"ש:

משנה ב

[אות יט] **בתוי"ט ד"ה לא יטול, דספק מוכן אסור**. בפשטן משמע דס' מוכן בעצמותו חמור וכמ"ש התוס' ישנים במסכתן (דף ג' ע"ב) ד"ה אלא לר"י דלר"נ דאמר משום מוקצה לא פריך דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא כספק מוכן דאסור לקמן עכ"ל נראה כוונתם דמדלא פריך ממתני' דהכא דספק ניצוד אסור הא הוי ספק דרבנן. וביותר קשה למה דמשני שם דספיקו אתאן לספק טריפה מ"מ יקשה ממתני' דהכא אע"כ דספק מוכן חמור. ומ"מ לכאורה למסקנא דמסקינן לעיל דס' דרבנן בדשיל"מ אסור ה"נ הטעם רק משום זה דאל"כ יקשה הא ר"ג דמתיר ס' מוכן ע"כ לא ס"ל להך כללא דס' דרבנן בישל"מ אסור והיכן מצינו תנא דפליג הא טעמא דת"ק מטעם ס' מוכן, ומהכ"ת לן לומר שני טעמים דס' מוכן אסור וגם בעלמא בדשיל"מ אסור הא ר"ג תרווייהו לית ליה ומנ"ל לומר דת"ק פליג בתרתי. אלא ע"כ מוכח דליתא שום חומרא במוכן יותר מבעלמא ופליגי רק בדין דשיל"מ אלא דלשינויא קמא דאתאן לס' טריפה מוכח לומר בטעמא דמתני' דהכא דס' מוכן חמור אבל למסקנא מוכח בהיפוך. ונ"מ לדינא בס' מוכן והמאכל מתקלקל עד למחר דאין בזה מדין ישל"מ. זולת דנאמר דגם ר"ג ס"ל דס' דרבנן אסור בישל"מ אלא דבטלטול לא הוי ישל"מ כיון דיכול היום ומחר לטלטל ועיין ובזה מיושב קושית הלח"מ (פ"ב מהלכות י"ט):

[אות כ] **בא"ד וטעמא כתב הר"ן בפרק שואל משום כו'**. דברים תמוהים הם דבמתני' דהכא במצודה שעשה מעי"ט ל"ש טעם זה. ובאמת הר"ן לא כתב כן אההיא דהכא אלא שכ' כן אההיא דאמר ר"פ א"י שהביא דורון דאם יש במינו מחובר אסור ולערב

אסורים בכ"ש. ובזה לענין איסור לערב בכ"ש כיון דלית בי' משום מוכן רק משום שלא יהנה ממלאכת י"ט ס"ל להרבה פוסקים דספיקו מותר. וע"ז בא הר"ן ליתן טעם הא דבהביא דורון אסור לערב משום דדרכן של מביאים דורון לבא מהנלקט ביומו. אבל בטעמא דמתני' דהכא גם הר"ן מודה דהטעם משום דספק מוכן אסור. וכ"כ הר"ן להדיא במשנתנו דהכא. והתוי"ט בכאן במחכ"ת לא דק:

[אות כא] **בא"ד ועיין ספי"ו דשבת דהתם נמי אסור לשתות בעצמו**. דברים אלו תמוהים דאם התם הוי מוקצה איך משקה לבהמתו והתם לא נזכר מזה רק באם מילא א"י מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור דנהנה ממלאכתו. ולא מיירי שם כלל מדין מוקצה דכיון דבעצמו יכול למלא ליכא בו מוקצה ומיירי רק מדין נהנה ממלאכת א"י בשביל ישראל:

[אות כב] **בא"ד וא"כ י"ל**. עי' מג"א (סי' ש"ח ס"ק מ"א) דאבנים שהם מוקצה אם הם כבידים מותר לישב עליהם דמוקצה מותר בנגיעה כ"ז שאינו מזיזו ממקומו עיי"ש. א"כ בלא"ה א"ש הך דכבש דאין מזיזו בדרך הלוכו:

[אות כג] **בא"ד טעם אחר נ"ל**. עדיין יקשה אמאי לא אסור משום שלא יהנה כמו בהדליק נר ומוכרחים לטעם הא' לחלק בין תחומין דרבנן להדלקת נר שהוא דאורייתא:

משנה ג

[אות כד] **בתי"ט סוף ד"ה ר' עקיבא. פי"א דמנחות עכ"ל**. דהרבה פוסקים ס"ל דדם אברים שלא פירש שרי ניחא הכא. ואולם מ"ש שם בשם הרמב"ם דדם אברים שלא פירש אסור. אלא דהתם במקדש התירו שבות למלחו. א"כ יקשה הכא היכי שרי לאכול חי ואי דבאמת ע"י מליחה הא הפוסקים כתבו דשיעור מליחה כשיעור צלי' וא"כ היינו שיעור כזית צלי. וראי' זו כתב בשיטה מקובצת כאן דממתני' דהכא ראיה מוכרחת דדם אברים שלא פירש שריא ובשער המלך (פ"ו הי"ב מהל' מאכלות אסורות) כתב לישב לשיטת הרמב"ם די"ל דכזית חי היינו לאכול ע"י חליטה בחומץ דשרי כמ"ש הרמב"ם שם:

משנה ד

[אות כה] **בתוי"ט ד"ה אין זה. דמזדקק לי' חכם**. ור"י דשרי אף דמחמיר בכ"מ במוקצה יותר מר"ש מ"מ כיון דס"ל רואין מומין בי"ט לא הוי מוקצה דדעתו להראותו לחכם:

משנה ה

[אות כו] **הר"ב ד"ה בהמה. בבהמת קדשים מיירי**. ור"ט שהי' מסופק דס"ד דשרי משום בזיון קדשים. ת"י:

[אות כז] **הרע"ב ד"ה החלה. אף להסקה**. למה דכתב הרע"ב דדוקא מסוכנת שמתה שרי בלא"ה אין החלה שנטמאת בי"ט חזי להסקה ולכלבים דבה"ש היה מוכן לאדם ואסור משום מוקצה אלא דלפי אוקימתא דהש"ס דמתני' כר"ש ובהמת חולין מותר אף בבע"ח שמתו בזה צריכים לטעמא דחלה דאין שורפים קדשים בי"ט. ובזה מיושב לי קושית תוס' בשבת שהבאתי שם (פ"ב מ"ב) בד"ה בשמן שריפה די"ל דרבה ס"ל דמתני' דהכא כר"י או דר"ש מודה בבע"ח שמתו מש"ה חלה שנטמאת אף דחזי להסקה ולכלבים אסור משום מוקצה דבה"ש היה עומד לאכילה ואף דאמרינן בסוגיא דיקא נמי דקתני דומי' דחלה מה חלה דקדישא אף בהמה דקדישא היינו דבחולין מותר במסוכנת אבל חלה הוי כמו בהמה בריאה שמתה דאינה עומד שתטמא דהא מוזהרין בשמירתן ונכון בעזה"י. וביותר י"ל אף אם ס"ל דחלוק ר"ש אף בבע"ח שמתו י"ל דמוקי מתני' כר"י וכנ"ל. ואי משום דומי' דחלה י"ל דמה דאמרי' מה חלה דקדישא. היינו מה חלה דלא חזי כלום ה"נ בהמה דלא חזי לכלום והיינו בהקדש והיינו רק לפי האמת דקי"ל דתרומה טמאה אין שורפים בי"ט וא"כ חלה טמאה לא חזי לכלום אבל לרבה דס"ל שורפים ליכא כלל דיוקא זה וחלה ובהמה מיירי הכל בחזייה לכלבים ואסור מטעם מוקצה דבה"ש לא היה עומד לכך ומצאתי אח"כ שכ"כ הרי"ף וז"ל דומיא דחלה שנטמאת היא דאינה ראוייה לכלום עכ"ל:

פרק ד

משנה א

[אות כח] **בהרע"ב ד"ה ומתחילין. ולא הי' רגיל להסיק ממנה**. משמע דבא לומר דמ"מ מתחילין להסיק וכ"כ רש"י להדיא מתחילין בערימת התבן להסיקו אעפ"י שלא זימנה מבע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה דלית ליה מוקצה. וקשה לי דממנ"פ אם אינו אוצר מה מוקצה בזה אף דאינו עומד להסקה מ"מ כיון שיכול ליטול ולהאכיל לבהמה יכול לעשות בו כל צרכו דהא מסיקים באוכלים ובכלים אף לר"י וכן כתב המג"א להדיא (סימן תקי"ח ס"ק י') ואי דמיירי באוצר אם כן למאן דאית ליה מוקצה אסור להאכיל ממנה לבהמה אם כן למאי הלכתא נקט רש"י דמתחילים להסיק ולא בפשוטו דמתחילים בערימת התבן להאכיל לבהמה ומה חידוש יותר בהסקה מלהאכיל לבהמה וצ"ע:

משנה ו

[אות כט] **בהרע"ב ד"ה וחכמים. שכל דבר הראוי למאכל בהמה**. בגמרא אר"י אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי (ומותר לקטום לחצוץ שיניו) איתיביה כו' אבל אסור

לחצוץ בו שיניו וכו' ואם קטמו חייב חטאת וכו' כי תניא ההיא בקשין. ובתוס' ד"ה פטור וכו' וע"ק דמשמע דבקשין מתסר לר"י ובסמוך מתיר ר"י אף להריח דאמר דמפשח ויהיב אלותא וכו' ולא זכיתי להבין מהיכן משמע כן הא רב יהודא הוצרך לתרץ דלא יקשה מהברייתא דמוכח מיניה דאוכלי בהמה יש בהם משום תיקון כלי ובזה לא מצינו חולק דנהי דבמה דס"ל להברייתא דבקוטם לחצוץ שיניו מחייב חטאת מצינו דרבנן פליגי וס"ל דהוי כלאחר יד מ"מ דין דמוכח מהברייתא דבאוכלי בהמה שייך תיקון כלי לא מצינו מאן דפליג ומש"ה השיב לו ר"י דמיירי בקשים ומ"מ אין הלכה כברייתא דקטימה חייב אלא כרבנן דהוי כלאחר יד והוא פשוט לכאורה: **ועל** תרוצם קשה טובא איך שייך אבל לדידך קשה דבקשים נמי קאמרת וכו' הא זהו קושיא על אידך מימרא דר"י דמפשח אלותא אבל על הך מימרא דאוכלי בהמה ליכא קושיא כיון דמיירי בקשי' וצלע"ג:

משנה ז

[אות לא] **בתי"ט ד"ה וחכמים. אלא דגבי שבת קמ"ל דטבל מוכן הוא**. דמדלא קתני העומד על המוקצה בע"ש בשביעית הר"ז מן המוכן דנידוק דבשאר השנים אינו מן המוכן. מזה משמע דבכל פעם הוי הכנתו הכנה לענין אם עבר ותקנו אלא דלכתחלה אין לו לעמוד על המוקצה אלא בשביעית דבשאר השנים אסור משום טבל. רש"י ותוס':

פרק ה

משנה א

[אות לב] **בתי"ט ד"ה ומכסין. וכ"כ רש"י**. ותמוה לי לשיטה זו הא קתני בברייתא בסוגיא פורסי' מחצלת ע"ג אבנים בשבת. פורסים מחצלת ע"ג לבינים בשבת. ומ"ש דלבנים ואבנים מותר לכסותן בשבת ומ"ש פירות דאסור לכסותן בשבת וצע"ג (* שוב מצאתי שהקשה כן בס' מים חיים):

משנה ב

[אות לג] **אלא אוכל נפש בלבד**. ולמקצת פוסקים שבב"י (סי' תצ"ה) יש עוד חילוק לענין שביתת בהמתו דאינו מוזהר בי"ט עי' בתי"ט (לעיל פ"ב מ"ח) ד"ה בי"ט וכו':

[אות לד] **בתי"ט ד"ה אין בין י"ט כו'. דלא חשיב מוקצה דבי"ט אסור**. בספר מחנה ראובן השיג דהא זהו לב"ה ואילו מתני' דהכא כב"ש כמ"ש הרע"ב. ואי דהקושיא בהיפוך דלב"ש בשבת יש מוקצה ובי"ט אין מוקצה כדאיתא בריש מסכתין. בזה ליתא לתירוצו דהתי"ט:

משנה ה

[אות לה] **בתי"ט ד"ה בור של יחיד. פי' הממלא ראשון**. היינו דאם אותו יחיד נתן רשות בי"ט לאחר למלא מן הבור כרגלי אותו הממלא כיון דבעודם מושכים אין להם שביתה ולא נעשו כרגלי הבעלים וכי ממלא זה כשראויי' לקנות שביתה תיכף הממלא הוא הבעלים כיון דברשות עשה וכאומר מלא לך וזכי. אבל במילא שלא ברשות מיד כשמילא נעשו כרגלי הבעלים דהיינו כאותו יחיד שהוא בעל הבור:

[אות לו] **בתי"ט ד"ה כרגלי אותה העיר. ואפשר לי לומר דגם רש"י סובר כן**. לענ"ד הדין עם הב"י דלהדיא כ' רש"י (בערובין דף מ"ה ע"ב) על משנתינו זאת ד"ה כרגלי אותה העיר אלפים לכל רוח ואם עירב זה למערב או למזרח א"י זה להוליכן חוץ לאלפים עכ"ל והיינו ממש כדברי הטור. ומזה נלע"ד דמה שהוציא התי"ט ממשמעות לשון הטור דלא הפסידו אחרים בערובו של זה ואינו מעכב על ידיהם הוא לנכון דיש ללמוד כן מלשון רש"י עירובין שם דכ' עלה דרישא בור של יחיד כרגלי היחיד וז"ל בעל הבור ואם לקח מהם אדם אחר א"י להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן ואם עירב הוא למזרח א"י זה להוליכן חוץ לעיר לצד מערב אפי' פסיעה אחת עכ"ל. א"כ מוכח דבסיפא דבור של אותה העיר אינו כן דאם א' עירב למזרח אינו מעכב על אחרים מלהוליכן למערב ומ"מ עיקר היסוד קשה דמה הפרש בזה דהאחרים מעכבים עליו מלהוליכן למקום שעירב הוא למזרח והוא אינו מעכב על ידיהן וצ"ע. ועכ"ז לישנא דרש"י בעירובין הנ"ל ק"ל דפירושו בסיפא דכרגלי אותה העיר דאם עירב למזרח א"י להוציאן חוץ לאלפים זהו אינו ההיפוך מהרישא דכרגלי אותה היחיד לפי פירושו דהנ"ל והו"ל לרש"י למנקט דכרגלי אותה העיר היינו דאם עירב א' למזרח אינו מעכב על האחרים להוליכן למערב דברישא היחיד מעכב על האחרים ובסיפא אינו מעכב או דהו"ל לפרש דכרגלי אותה היחיד היינו דאם עירב למזרח יכול להוליכן חוץ לאלפים ובסיפא דכרגלי אנשי אותה העיר א"י להוליכן חוץ לאלפים וצ"ע: